

Departementet
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K

Den 24. januar 2023

Vedrørende sagsnr.: 22/22989

Høringsvar ift. forslag til lov om ændring af lov om institutioner for almen- og erhvervsuddannelse og almen voksenuddannelse m.v. (Afstandszoner i skoleåret 2023/24)

Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier (DEG) takker for muligheden for at afgive høringssvar til høring over forslag til lov om ændring af lov om institutioner for almen- og erhvervsuddannelse og almen voksenuddannelse m.v. (Afstandszoner i skoleåret 2023/24).

DEG vil indledningsvist rose regeringen for at afskaffe elevfordeling vha. indkomst og gøre alle zoner til afstandszoner. DEG var ikke glad for indkomst som fordelingskriterium og hilser samtidig den afledte simplificering af en meget kompleks model velkommen. Det, at alle ansøgere til de gymnasiale ungdomsuddannelser i skoleåret 2023/24 fordeles efter fordelingskriterierne for afstandszoner, gør eksempelvis, at elever og forældre i og nær de store byer ikke længere skal forstå to forskellige slags ansøgningsregler. Herunder de mange undtagelser fra reglen om at skulle angive mindst 4 prioriteter i fordelingszoner.

DEG vil også gerne kvittere for, at tidsplanen for optagelsesprocessen efter ansøgningstidspunktet fastholdes således, at tilbagemeldinger til skoler og ansøgere ikke forsinkes yderligere. Det er i forvejen meget lang tid at vente fra marts til juni på at få en afklaring ift., hvor og på hvilken uddannelse, man er optaget. Skolernes planlægning er i den grad også under pres med indførelse af elevfordelingsaftalen, og dette vil gå ud over SPS-elever og andre elever med særlige behov, da der ikke vil være tid inden opstart i august til at overlevere fra grund- og efterskoler samt at få godkendt SPS-støtte. Om muligt kunne ministeriets udmelding om endelig kapacitet og tildelte elever rykkes frem, da ministeriet ikke længere skal påsætte indkomstoplysninger på alle ansøgere, hvilket giver en tidsbesparelse.

DEG anerkender, at regeringen vil gå videre med de tiltag, der sigter efter, at gymnasier i de mindre befolkede områder ikke lukker (regeringsgrundlaget og lovudkastet side 3). DEG er dog skeptisk overfor, om kapacitetsstyringen effektivt vil sikre et bæredygtigt elevgrundlag på små gymnasieafdelinger i tyndtbefolkede områder.

- DEG anbefaler derfor, at ministeriet allerede i næste skoleår evaluerer modellens konsekvenser for elevoptag på de afdelinger/institutioner, der er tildelt minimumskapaciteter. Hvis modellen ikke fungerer efter hensigten på disse skoler eller har for store utilsigtede konsekvenser for elever på omkringliggende skoler, bør aftalen justeres til næste optagelsesrunde.

- DEG mener desuden, at en mere holdbar model vil være lokale løsninger kombineret med et gennemsyn af taxametrene, så små udbud (institutioner/afdelinger) i tyndtbefolkede områder kan understøttes økonomisk. Regeringen bør derfor hurtigst muligt genbesøge hele økonomien bag ungdomsuddannelserne for at sikre, at der kan opretholdes kvalitetsudbud i hele Danmark.

Med tilbagetrækning af indkomstkriteriet som fordelingsværktøj til at modvirke en skæv elevsammensætning på gymnasier i de større byer, vil et væsentligt greb til at løse problemerne med skæv elevsammensætning forsvinde ud af aftalen. DEG mener derfor, at det er vigtigt, at:

- Der findes en varig model, som kan sikre, at alle unge, uanset hudfarve og social status, får en ungdomsuddannelse. Da årsager og kontekst for den skæve elevsammensætning i nogle geografiske områder varierer rundt om i landet, foreslår DEG, at der findes lokale løsninger i stedet for en national model. Vi anbefaler også, at modellen tager udgangspunkt i, at unge skal tilbydes fagligt og socialt bæredygtige og attraktive tilbud, hvor de bor, og at modellen understøtter dette mål politisk og økonomisk. DEG anbefaler at undersøge, om campusdannelse kan anvendes som et greb, der giver mindre sårbarhed ift. det enkelte udbud på campus. Forskellige uddannelser (hhx, htx, stx, hf, eud og eux) appellerer til forskellige elevtyper. Dette ses fx på NEXT Sydvesten. DEG anbefaler kraftigt, at foreningerne inddrages i tilblivelsesprocessen af det forventede lovforslag til en varig model og at udvikling af modellen tildes den nødvendige tid til at finde en holdbar model.
- De nuværende stop-for-optag skoler bliver på kort sigt et særligt opmærksomhedspunkt. Stram kapacitetsstyring og styring af elevskift mellem institutioner kan muligvis sikre de hårdt tiltrængte elever på nogle af skolerne, mens det næppe løser problemet med skæv elevsammensætning, hvis befolknings sammensætningen i gymnasiets nærområde er skæv (jf lovudkastet side 8: *”Som konsekvens af det foreslåede om, at forældreindkomst ikke vil indgå som kriterium i fordelingen af ansøgere til skoleåret 2023/24, vil der dog i forbindelse med kapacitetsfastsættelsen for de enkelte institutioner og afdelinger ikke blive taget hensyn til, om kapaciteterne for det pågældende år kan understøtte en balanceret elevsammensætning målt på forældreindkomst og herkomst på institutionerne og afdelingerne eller på omkringliggende institutioner eller afdelinger”).* På kort sigt (2023-optaget) er det vigtigt, at stop-for-optag skolerne får et tilstrækkeligt elevoptag, og dermed miljø og økonomi, til, at eleverne oplever at have et godt fagligt og socialt miljø. Er det ikke muligt at tiltrække eller fordele nok elever til at dette sker, bør stop-for-optag skoler få skyggetaxameter i 2023/24 for de resterende elevpladser op til kapacitetsloftet. Samtidig bør disse skoler i skoleåret 2023/24 beholde taxameteret for elever, der skifter institution efter skolestart. Begge dele, så der sikres økonomi til at lave attraktive tilbud til eleverne på skolen og som kan tiltrække flere elever i de kommende år.

Tilbageværende bekymringspunkter er særligt:

Da det kun er indkomstkriteriet, der trækkes tilbage med justeringen, har DEG stadigvæk en række bekymringspunkter, som foreningen frygter bevirker, at der vil være risiko for, at der pga. elevfordelingsaftale optages færre elever på de erhvervs-gymnasiale uddannelser:

- 5 ud af 6 erhvervs-gymnasier har et årligt udsving i antal ansøgninger på over 10 procent. Samtidig er der mange små hhx- og htx-udbud, som er del af en større erhvervsskole med enten flere

afdelinger og/eller flere uddannelser. De store udsving i ansøgninger er hidtidigt løst ved, at erhvervsskolerne kunne udvise fleksibilitet ved at justere kapaciteten mellem uddannelser på samme afdeling eller mellem afdelinger. Hermed havde en afdeling mulighed for at imødekomme ansøgninger fra alle unge, der ønskede fx en htx-uddannelse. Problemet i elevfordelingsmodellen er, at der er vandtætte skotter i kapacitetsfastsættelsen mellem afdelinger på samme institutioner og mellem uddannelser på samme afdeling. Det er u hensigtsmæssigt for både elever og skoledrift.

- Kapacitetsberegningen tager udgangspunkt i ét enkelt år (i dette tilfælde 2021). Dette giver store skævheder i de beregningstekniske kapaciteter pga. de meget store årlige udsving i ansøgning til de enkelte hhx- og htx-udbud. Disse skævheder rammer hårdt, men særligt på små udbud i udkanten. Flere skoler i udkanten har fået tildelt en kapacitet i 2023, som er lavere end de samme skolers reelle optag i både 2021 og 2022. Dette vil gå ud over elever, som måske ikke får deres ønskede uddannelse, da der er for langt til næste udbud med samme uddannelse. Samtidig gør den lave kapacitet det sværere for de små erhvervsgymnasier at opretholde et bæredygtigt og attraktivt tilbud.
- Erhvervsgymnasiernes geografiske spredning kan i kombination med kapacitetsstyringen få den utilsigtede konsekvens, at der samlet set bliver flere gymnasieelever på stx og færre på hhx og htx. Mange elever prioriterer det at kunne gå på gymnasiet i en bestemt by eller lokalområde højere end valget af en bestemt gymnasial uddannelse. Dette ses ved krydssøgning, hvor elever har et hhx- eller htx-udbud som 1. prioritet og et stx-udbud i samme by/område som 2. prioritet eller omvendt. En DEG-undersøgelse viser, at de erhvervsgymnasiale uddannelser har langt flere krydssøgninger end de almengymnasiale uddannelser (28%). Hvis disse elever ikke kan optages på det ønskede hhx- eller htx-udbud i den by eller det lokalområde, de føler tilknytning til, vil de pga. krydssøgning *ikke* blive fordelt til et andet hhx- eller htx-udbud, men derimod til deres 2. eller 3. prioritet, som ofte vil være et stx-udbud i den by, hvor de ønsker at gå i skole. Med kapacitetsstyringen af de større hhx- og htx-udbud i byerne opnår man derfor ikke automatisk en styrkelse af de mindre hhx- og htx-udbud uden for de store byer. I stedet kan kapacitetsstyringen medføre, at flere elever ender på stx. En styrkelse af de mindre hhx- og htx-udbud uden for de større byer skal derfor opnås ad andre veje end den stramme kapacitetsstyring, som den tidligere regering fremlagde som det centrale værktøj i elevfordelingen.
- Den erhvervsgymnasiale sektor er en sektor, hvor hhx- og htx-udbud ligger geografisk spredt. Her er det et problem, at beregningerne bag de beregningstekniske kapaciteter ikke tager højde for lokale kommunale busruter og for "vinkezone" i landområder, der betyder at en bus uden for byerne skal stoppe, hvor og når en passager ønsker det på ruten, så passagerer kan stå af og på uden for de fastlagte stoppesteder. Hertil er flextrafik ordningen heller ikke en del af beregningerne. Alt sammen faktorer der forkorter rejsetiden i udkanten, men som ikke tæller med, når man beregner, hvor mange potentielle ansøgere, der bor inden for 45 minutter fra et gymnasium. Andre steder kører busserne direkte til det almene gymnasium, mens dette ikke er tilfældet for erhvervsgymnasierne, hvormed der vil være forskellige forudsætninger for transporttid. Da erhvervsgymnasiale udbud oftest ligger med længere afstand end stx vil der være

en risiko for, at elever vælger et stx-udbud, der ligger tættere på, hvis de ikke er sikre på, at der er kapacitet på det erhvervsgymnasiale udbud.

- I de større byer er et af kendetegnene ved erhvervsgymnasierne, at der er store institutioner med flere afdelinger, der har hver deres særlige kultur og studieretningsudbud, som de unge gerne rejser langt for. Her kan afstandskriteriet hæmme elevernes mobilitet og mulighed for at komme ind på den studieretning og det miljø, de brænder for, hvilket vil hæmme deres motivation for uddannelse.
- Modellen for fordeling af de 2 procent overkapacitet, som er tildelt hhx og htx, giver 12 store gymnasier en ekstra klasse. Vi har i DEG svært ved at se, hvordan dette kommer elever i hele landet, der ønsker hhx og htx, til gode. De 2 procent overkapacitet er under alle omstændigheder ikke nok til at imødekomme de store årlige udsving på erhvervsgymnasierne. Frygten ude i landet er derfor, at skoler må afvise ansøgere til hhx og htx pga. kapacitetsloft, eller at unge, der egentlig gerne ville søge hhx eller htx, vælger at søge strategisk og derfor søger det lokale stx af frygt for manglende pladser på det lokale hhx eller htx, der med skyggeprioritet kan sende dem langt væk hjemmefra.

DEG mener pga. ovenstående bekymringspunkter, at erhvervsgymnasierne skulle have været ud af aftalen eller som minimum, at aftalen skulle have været udskudt et år, så hele aftalen kunne være kigget efter i sømmene. Hvis det ikke kan være sådan, er det vigtigt, at ministeriet hurtigst muligt udarbejder en analyse af kapacitetsfastsættelses- og optagelsesproces samt disses konsekvenser, og herudfra vurderer behov for justeringer af fordelingsmodellen ift. de skævheder, der er i modellen for de erhvervsgymnasiale uddannelser. Det er helt centralt, at politikerne holder sig op på intentionen i elevfordelingsaftalen; at der ikke sker en uhensigtsmæssig glidning væk fra erhvervsgymnasierne pga. aftalen.

DEG mener herudover stadig, at en justering af elevfordelingsaftalen skal ske i sammenhæng med et eftersyn af taxametrene på de gymnasiale uddannelser således, at udbud af gymnasiale uddannelser ligestilles økonomisk i hele Danmark.

DEG mener desuden, at det er nødvendigt, at der på længere sigt foretages en grundig evaluering af aftalen og dens konsekvenser – både tilsigtede og utilsigtede konsekvenser – for optag, frafald, faglighed og trivsel. DEG anbefaler den nye regering at inddrage foreningerne tidligt i udviklingsprocessen og bruge den nødvendige tid i tilblivelsen af den nye varige model, således at det bliver en gennemtænkt model. DEG anbefaler også, at den nye regering prioriterer at knytte ekstern følgeforskning til aftalen, som har så stor betydning for unge menneskers gymnasieuddannelse. Alternativt beder DEG ministeriet overføre data vedr. elevernes ansøgningsprioriteter til forskerdatabasen, så eksterne organisationer og forskere kan udarbejde ekstern følgeforskning af konsekvenser af elevfordelingsaftalen.

Afslutningsvist ønsker DEG at påpege, at erhvervsgymnasierne ønsker at uddanne og løfte alle elever uanset etnicitet og socioøkonomisk status. DEG opfordrer derfor regeringen til, at den varige elevfordelingsaftale får elevernes perspektiv i centrum. Alle unge, der vælger gymnasiet, bør have frie og

lige muligheder for at vælge og gennemføre sin ønskede uddannelse med høj kvalitet i nærheden af, hvor de bor.

Med venlig hilsen

Jesper Nielsen, Direktør
Danske Erhvervsskoler- og Gymnasier